

મી. એ. જે.

યુનારાના ભાષણો.

સીરીઝ નં ૧

ઇમાનની રેશની.

પ્રકાશક,

એ. જે. લખપતી

આર. વી. ચારણીયા

આ. જી. સેક્રેટરીઓ.

યંગ હરમાઈલી વિદ્યાવિનોદ કલબ.

ભીમડીવાલા બીલ્ડીંગ, સેન્ડહર્સ્ટ રોડ,

મુંબઈ નં. ૬.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ
સમજવાદ

ક્રિષ્કાર પત્રિકા.

ગુજરાતી કૌટુંબીચર-સંગ્રહ

મુખી લાલજીભાઈ દેવરાજ.

એમ. મુલામહુસેન અલીદીના જંગમચાણા.

સેફ માહમદભાઈ નાશર હોસા જંગમચાણા.

.. અલારખીયાભાઈ ખાન માહમદ.

.. ફાતેલભાઈ અલારખીયા પદમરી.

મહેરખાન માનવંતા સાહેબો,

ઈસ્માઈલીયા દીન પ્રત્યેની આપની લાગણીના નમુના રૂપ
આ બે લેખકો, કે જેને માટે આસ પ્રસંગ આવી પડ્યો હતો. તેના
જવાબની યાદગીરી જળવાય અને કલ્પ લાખણો સુદાસરના અને
ઈમામતની શનાખત માટે ઈસ્લામના જીવનરૂપ હોવાથી તે
માટે જે તક લેવાઈ, તેની નોંધ “ મલા મિત્ર ” અને “ સાંજ
વર્તમાન ” જેવા મોઝાદાર પત્રોએ લીધા પછી આ પેરફેક્ટ
“ ઈમાનની શેક્ષની ” તરીકે છુટથી પ્રચાર કરવાના અમારી
ધી યંગ ઈસ્માઈલી વિદ્યાવિનેદ કલખના સાહસને આપ
માનવંતોનો કદાર દિલનો ટેકો, અમારી બવિખ્યની દીની સેવા
માટે કશ્કરનારો બહી, આપ બધા સાહેબોનો સામટો ક્રિષ્કાર
માનવાની આ તક લેતાં અત્યંત હર્ષ કપજે છે.

લીં સેવકો,

એ. જે. લખખતી

આર. બી. ચાંચીયા.

આ. ને. સેફદરીઓ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૭૪૪

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ઈ.સ. ૧૯૫૧ ૨૦૨૧

વિષય પૃ.૨૨૪:૬૨

(મળ મિત્ર અને પાઠ્ય તા. ૧-૩-૧૯).

દાઈ અને ઈમામ વચ્ચેના તફાવત.

એક દાઈ ખરેખર કેવો હોવો જોઈએ ?

એક જાણીતા ખોળા લેખક તરફથી
આપવામાં આવતું સાપત્ર.

ધી યગ ઇસ્માઈલી વિદ્યાવિનોદ કલબની એક જનરલ
સભા ગયા ગનવાનની રાત્રે (સ્કા ટા) દરે કલાકે કલબ
હોલમાં મળી જતા તે પ્રસંગે લગભગ આસરે અંકસોથી સવાસો
શુદ્ધચોમે હાજરી આપી હતી.

સરખાતમા સેક્રટરી મી. એ. જી. લખપતીએ દરખાસ્ત
કરી, જે આજની સમાજ પ્રબુખર્યાન આપણી કોમના જાણીતા
લેખક, મી. મુખતારખાઈ નાનજી સતીયાનીને આપણું એ દર-
ખાસ્તને મી. એ. આઈ. મોદીએ અનુમોદન આપ્યું હતું.

બાદ તાળીઓના ગડગડાટ વચ્ચે સભાજનોનો ઉપકાર માની પ્રમુખે પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

બાદ પ્રમુખ સાહેબે વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે, આજના લેક્ચરર મીં એ. જે. સુનારા કે જેવલુ આપણી કામના પ્રખ્યાત લેખક છે. તેવલુ સાહેબ ઇમામ અને દાઢ વિષે પોતાનો વિષય રજૂ કરી, સભાજનોને આનંદિત કરશે.

બાદ લેક્ચરર મીં એ. જે. સુનારાએ વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે, ઘણા લાંબા વખત પછી બાઈઓની મુલાકાત થઈ છે, તેથી ખુશી થઈ છું, આજનો વિષય શા માટે લેવામાં આવ્યો છે, તેનો ખુલાસો કરવાની જરૂર છે, તો સાહેબો તમે જાણો છો કે, ઇસમાઈલી વોહરાઓમાં ખજાનખાટ જાણ્યો છે, કેટલાક વહોરા બાઈઓ મુસ્લાં સાહેબને દાઢ તરીકે માનતા નથી એ અણખનાવના સબબે એક વોહરાપર વોહરાઓ તરફથી કેસ માંડવામાં આવ્યો છે

ફરીયાદી તરફથી મીં મીરજા બેરીસ્ટર રોકવામાં આવ્યા છે. બેરીસ્ટર સાહેબે બાપલુ કરતાં આપણા નાં આગાખાનના મુરીદાને સંડોવેલ છે. બ્યારે તે કેસ અને તેના મુસ્લાં સાહેબ સાથે આપણને કોઈ સંબંધ કે લાગતુંવળતું નથી. છતાં મીં મીરજા બેરીસ્ટરે આપણને સંડોવી આણેપો મુકેલા છે તે આણેપોમાંથી છુટવાને આ વિષય દ્વારા પરવામાં આવ્યો છે.

કારણ કે, આ જમાનામાં સુપ્રીમી એ કબુલ કર્યા બરાબર છે, તો આણેપો આપણાં ઉપર મુકવામાં આવે અને આપણે સુપ્ર

રહીએ તે ઠીક નહી. મીઠ મીરજાનું ભાષણ એક છાપામાં પ્રગટ થયું છે, તે ભાષણ ઘણું લાંબું છે. આગાખાની ફીરકાના મંથાળા હેઠળ તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, તેમના ઇમામ છુપા થઈ ગયા પછી ૧૮ માં ઇમામને લોકોના એક નાના જથ્થાએ ધાર્મિક વડા તરીકે સ્વીકાર્યા. આપણે સમજીએ છીએ કે, આપણા ઇમામ કોઈ વખતે છુપાઈ ગયા નથી. તેથી તે ખીના નાપાયાદાર છે.

આજળ ચાલતાં તેઓએ જણાવ્યું છે કે, રાખજીઓની હત્યા તિની તવારીખ અને એ તે લોગ છે કે, જેઓને રાખજીઆ તરીકે જણાવવામાં આવે છે, તેમ બેરીસ્ટર મીઠ મીરજાએ જણાવેલ છે કે, આગાખાનીઆ રાખજી તરીકે જણાય છે. તેના પુરાવામાં સાબીતી આપી નથી. આપણ સારી રીતે સમજીએ છીએ કે તમામ દુનીઆના ઇસ્લામીઓ કહે છે કે વોહરાઓ રાખજીથી ઓળખાય છે તેનો સમજ શું અને શા માટે ? તો તે બાબમાં કહીશ કે તમામ દુન્યાના ઇસ્લામી ફીરકાઓ જે પોતાના વારપરખ પાળે છે તે આંદરાતને જોઈ પાળે છે તેના માટે કુરાનમાં પણ કીધેલ છે. ત્યારે વોહરા બાઈઓ અમાસથી ચાલે છે, તેથી તેઓ રાખજી કહેવાય છે તે બધા જાણે છે.

ખીલું એક ઇમામ સાથે બઈઅત કરીને કહે કે, તમો અમે કહીએ તેમ કરો ત્યારે ઇમામ ખુદાઈ નુર હોવાથી ઠીક હોય તેમ કરે, ત્યારે બઈઅત લીધેલા ઇમામપર ઠીકા કરી બદલી જાય તે

પણ રાખજી કહેવાય. જ્યારે અમે હમામના હામનગીર બીજે
તેથી રાખજી નથી.

આપણા બાઈઓને એસસની તરીકે ઓળખાવેલ છે. તવા-
રીખમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા આલમોતના કિલ્લા માટેની વીમતો
તપાસતાં બે મત છે. જ્યારે એક બણીતા અને વગર તાસુબના લેખકે
આલમોતના સરદારની તારીફ કરી છે, ત્યારે હસમાઈશ્રી ધર્મના
વિરોધીઓએ તેનો ખોટો ચીતાર રજૂ કરીને સારા લેખકોને બુલ
ચાપ ખવરાવી એક નેકને બદલ તરીકે ચીતરવામાં આવેલ છે, જે
ઢીલબીરી જેવું છે. ઇંગ્લીશ પુસ્તકમાં છે કે, આપણા મહાન
બહાદુર હસન ખીન સખાહ કે જેણે તન, મન, ધનથી હમામના
ધરની ખીદમત કરી છે જે વખતે તેની સાંસારીક સ્થિતિ
તપાસતાં તેની પાસે કંઈ નહીં હતું, તે વખતે તેને જુલમી
લોકોનો સામનો કરવો પડ્યો હતો, તે જુલમીઓ લાખો અને
કરોડોના હીસાબે હતાં. જ્યારે હસન ખીન સખાહની તરફદારીમાં
અમુક દેશનાજ હતા, ત્યારે તે શત્રુઓ બળવો કરતા ત્યારે કુનેદથી
શત્રુનું નિકંદન કરી બળવો શાંત કરવો હતો. તે સંજોગો વચ્ચે
આપણે ઇતિહાસોમાં તાપસીશું તો તેના માટે બે મત છે. તે બે
મત શું છે? તે વખતના લોકો જે હસન ખીન સખાહને પોતાના
સરદાર તરીકે ઓળખતાં હતાં તે લોકો તે જમાનામાં “હસનીન”
ના નામથી ઓળખાતા હતાં. એ બાલનો અંગ્રેજ અંધકર્તાઓના
હસ્તક અથવા તેના લખાણથી અપભ્રંશ થયેલો છે. અને “હસનીન”

ને “એસેશન”. માં ગણી કાઢવામાં આવેલ છે એ વિષે જુદી જુદી જવાબીબમાં આવેલ છે, નહીં કે હું પોને કહું છું. હસન ખાન જાગ્રાહ કેવો સત્યતાપર ચડેલો હતો એની ચલણવલણ થી તાકાત રાખી હતી તે મુજબર પાઝગથી આવીશ.

હમામ અને દાઝ કેણું છે ?

આજનો વિષય “દાઝ અને હમામ વચ્ચેનો તફાવત” નો છે તો તેના આપણને સમજવાનું કે હમામ એક ખુદાની શક્તિ છે. અને હમામનું નિર્માણ કરવું એ ખુદાના હાથમાં છે. એ કે આપણે ફ્રીકે આગળ વધીને હમામને અલ્ટ્રાહના મ્હેરા વરીકે ઓળખે છે. તે કેવી રીતે ન વિષયપર હું બોલતો નથી.

હમામનું ખુદાદયથી એ પવિત્ર કુરાને સરીફથી સિદ્ધ થઈ શકે છે, પણ આ વખતે આ વિષયમાં હમામને હમામ વરીકે ઓળખાવવો એ હપયોગી છે. કોઈ એમ કહેશે કે, હમામનું ખુદા તરફથી નિર્માણ થવું એ શું ? તો તેના જવાબમાં કુરાને સરીફની સુર ખીજ ને સુરેખકરના નામે ઓળખાય છે, તે સુરમાં ખુદા અક્ષરમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, “હમ્માહીમ અને તેના વંશજો હાંખાતાં આવે આપણા હાજર હમામ ઉપર ઉતરે છે.” તેના મેળે ખુદા તરફથી અહલ એટલે વચન આપવામાં આવેલ છે, અને તેના વંશજો ખુદા તરફથી નિર્માણ થયેલ છે, તેના સિવાય કોઈ હમામ થઈ શકે નહીં અને થાય તો

પ્રુદાના કલામને ધક્કો લાગે એ કદી બનવાભેગ નથી અને એ નિર્માણ થયેલ ઇમામની રાહબરી હેઠળ આપણે ફીરકોચાલ્યો આવે એ અને દરેક જમાનામાં અથવા દરેક વખતે દુનિયાપર ઇમામની હાજરી જોવામાં આવે છે અને તે “એક વ્યક્તિ” રહે છે.

દાઈ !!

હવે દાઈ ઉપર આવીશું તો દાઈ એટલે હપદેશક મુસલમાનીમાં જોઈએ તો દાઈ એટલે દાવત કરનાર એટલે ઇમામ તરફથી દોરવનાર. જમાનામાં આખી પૃથ્વીપર એક ઇમામ નજરે પડે છે. ત્યારે વખતોવખત ઇમામના હુકમથી ઇમામના હુકમ તળે એકથી વધુ દાઈ બની શકે છે, એથી સિદ્ધ થાય છે કે દાઈ અને ઇમામ વચ્ચે ઠેલો ફરક છે. જેટલો ફરક માણસ અને પ્રુદામાં છે તેટલો ફરક તેમાં છે. દાઈની ફરજ એ છે કે, ઇમામ તરફ માણસને દેરે અને ઇમામના ધરની ખીજમત કરે, ત્યારે ઇમામ તે છે કે સમગ્રી મખલુકાત માટે સર્વોપરીપણું રાખે. ત્યારે દાલના હાજર ઇમામ કેવા કેવા કઠાણ અને બખેડા બરેલા સંજોગોમાં છે. છતાં નિહરપણે વગર બચે આપણા તથા આખી દુનિયાના બધા માટે હું હું ફરી રહ્યા છે ! એટલું કરી રહ્યા છે અને એટલું જ્યુ છે કે, હાજર ઇમામ, સંબંધીઓ તથા વિરોધીઓ બંને પાર્શ્વના દીલમાં રમી રહ્યા છે. હું બધું હું તેમ સમજા બધું છે. સમજા ધરાવનારો માણસ એકે એવો નહીં હશે કે, તાબ આગા જાનને જે નહીં જોળખતો હોય. લખોપતિ, કરોડોપતિ, ગુરુઓ,

પાદરીઓ ઘણા પડેલા છે. જેને અમુકજ ઓળખતા હશે. પણ
 એવણુનો ચમત્કાર છે કે, તેમને બધા ઓળખી રહ્યા છે. એટલી
 તાકાત એક દાંધ રાખી શકતો નથી. "ઈમામનું" ખુદા તર-
 ફથી નીમાતું અને દાંધનું ઈમામ તરફથી નીમાતું." એ
 એક સાંકળ છે. આપણે દાંધઓ માટે તપાસ કરીશું તો સમજી
 શકીશું કે, "કોઈ પણ દાંધ ઈમામની ગેરહાજરીમાં નીમાય નહીં,
 અને ઈમામની ગેરહાજરીમાં કોઈ દાંધને નેમી શકતું નથી." દાંધનું
 કર્તવ્ય છે કે, ઈમામને ઓળખાવતું જે ઈમામ હસ્તિ ન ધરાવતો હોય
 તો દાંધ ઓળખાણ કોની કરાવશે ? કેટલાક બાઈઓ આ દુનિયાની
 ઉપર હસ્તી ધરાવે છે, તેઓ દાંધની નસ જાણે નેમણું કરે છે, જે
 જનરલ ઇસલામીઓની રૂઢી નથી. શા માટે ? તો તેના જવાબમાં
 કહીશ કે એક વખતના ઈમામના હસ્તક જે ચાર દાંધ બહાર
 પડ્યા હોય, તો તે ચારના ઓહ્દા યાને વડપણ અથવા દરજ્જે
 જુદો રહે છે અને તે આપણે જુની તવારીઓ વાંચીશું તો બરાબર
 સમજી શકીશું કે, જે વખતમાં ઇસમાઈલી શાતમાઈ ખડીફાત
 હતી, તે વખતે અથવા તેનાથી આગળ અથવા હાલ પણ આપણે
 એકઠાં જીએ કે, દાંધઓને ચડતા ઉતરતા રાખવામાં આવે છે તે
 કવી રીતે તો એક દાંધ પ્રતીણ હોય, ઇલમ સારો રાખતો હોય
 તેની સાથે પૂરેપૂરો ઇલમે મારફત યાને તત્વજ્ઞાન જાણતો હોય તો
 તેની સાથે દુનિયવી કારોબારમાં માણું મારી પોતાની પોતાના
 જવાબદારી રાખતો હોય તેવા દાંધને "ફુજતે આજમ" તરીકે

જોખખવામાં આવે છે. ઇમામ તરફથી હાથઓ મારે જુદી જુદી
 ઈમીઓ મુકરર કરવામાં આવેલ છે અને તે હાથનું કાર્ય જોઈ
 ઇમામ પોતે પોતાના મુખ મુજામ્મદી તે બક્ષીસ કરે છે, તે
 પ્રસંગોપાત કેટલાક હાથની જોખખાણ આપવી એક જરૂરી ધાર્મિક છે.

હવે જો કે ઇમામની સન્માતથી અને અત્યાર સુધી અનેક
 હાથઓ થઈ ગયા છે, છતાં હું બહુ ધું તેમાંથી થોડાં નામો
 આપ બાકીઓ સમક્ષ રજુ કરીશ.

હિંદુસ્તાનમાં પહેલા પધારેલા હાર્જ સદ્ગુરુ ગુરુ જેને પીર
 સદ્ગુરુ અથવા ગુરુદીન કહીએ છીએ, તે હાથ જ્યારે ઇમામ નૈલાના
 ઇસમાઇલના તરફથી પધાર્યા, તે વખતે આ હિંદુસ્તાનમાં હિંદુ
 સિવાય બીજા કોમ નજરે પડતી નહતી, તેવા કટકટી વખતે
 અને આવી કટકટી રીતે તેમાં પોતાનો વખત ગણી ઇમામની સેવા કરી
 રીતે બજાવવી? તેના મારે શું પમલાં બરલાં? તે હરવખત જ્યાં
 રાખી ઇમામની દુવાથી અત્રેના લોકોને કેટલાક અમલકાર કેખાડયા,
 જેના પરિણામે મોટી સંખ્યાના લોકો આપણા પંથમાં સામેલ
 થયા. તેવીજ રીતે ઇરાનમાં રહે નામનાં ગામમાં અખુનજેમ
 નામનો એક હાથ કે જેને ઇમામ તરફથી હાવત કરી રાખ્યો હતો
 તેને આપણો મહાન નર હસન ખીન સખાહ લેયો અને તેની
 સાથે સુફતમુ કરતાં હસન ખીન સખાહ નીખાલસ હીલે ઇસમાઇલી
 થવા પાડ્યો. અને હસન ખીન સખાહ મીસર ગયો ત્યાં તે
 વખતે આપણી ઇસમાઇલી મુનીવરસીદી હસ્તી બજાવવી હતી

તેમાં આપણા પંથને કપડેશ લઈ બહાર જાયો તો તે હસન
જીત સળાહના કાર્યો દુનિયાના દાઢઓ પર છાપ બેસારે છે કે
હમામની ધરની ખીજમત કેવી રીતે કરવી.

આગળ વધતાં એ હસન ખીન સળાહ સંલોગો વચ્ચે
હસનમાં આવેલ આલમોતના પહાડનો સરદાર બન્યો. ન્યારે એ
પ્રાંતના સરદાર થઈ અથવા એક પ્રાંતના વડા થઈ તો તેના હાથમાં
શિદ્ધિ અને સિદ્ધિ કેવી રડે છે, તે આપણે સારી રીતે સમજ
શકીએ છીએ; પણ એ મહાન નરે કાંઈ પણ મોજ ન કરતાં,
એસઆરામ ન લોગવાં, રાત્ર અને દિવસ પૂરા અઢાર કલાકો
હમામની સેવામાં અર્પણ કર્યા. એટલી રેલઠેલ હોવા છતાં પોતાના
નિર્વાહ તથા પોતાનું ગુજરાન અને પોતાના બચ્ચાનું ગુજરાન
હસન ખીન સળાહની ખીની તથા તેનાં બચ્ચાંને “સુલર
કાંતી” ચલાવતા હતા. એ વાર્તા મારા મોંઢાની નથી દુનિયા-
પરના બનીતા કથકારો લખી ચલા છે, અને જેને વાંચવી હોય
તેણે હીસ્તરી આફ ધી પરશીબા જેન માલકમની લખેલી
જેઈ લેવી.

આગળ ચાલતાં એ હસન ખીન સળાહ હમામની બકુબીથી
ફેર્યો બચતો અને તાબેદારી કરતો તે જનું તો તેના એક છેકરો
ફરજદાર મગજમાં કોઈ કાણુ અર્થે ગયો હતો. ત્યાં ફક્ત
એક જ બીધું કે હમામત છે તે બમારા ધરથી છે. ન્યારે એ
બચ્ચો હસનને મને મડયા ત્યારે પોતાના મુત્રને રેહાંત દેઢની

સિદ્ધા કરી. ‘‘હમામ એક યજ્ઞિત વસ્તુ છે આપણે તેના
ધરના ગુલામ નહીં પણ કુતરા હીએ તે તેણે કબુલ્યું
છે.’’ તેથી સિદ્ધ થાય છે કે તેની ખીજમત કરનારાઓ એ ધર્મ
ઉપર મુસ્તકીમ હતાં તેના એક ઓકરાએ જુરી સોબતથી શરાબનો
કથયોજ કીધો. એ ખબર જ્યારે તેને પડી ત્યારે તેણે પોતાના
ઓકરાને ઠાર કરાવ્યો, ત્યારે આ વખતમાં આપણા દીનમાઇએ
દાઢ માટે કોઈ બાબત સમજતા નથી, તેનું કારણ જુરી સોબત છે.

દાઢ નાસર ખુશરો.

તેવીજ રીતે ખીજે દાઢ નાસર ખુશરો થયેલ છે. જેઓ
મીસરમાં આપણાં દીની દલમનો અભ્યાસ કરી, અને બહાર
પડ્યો ત્યારે તેણે હમામના ધરની ખીજમત કરવા માટે સમરકંધ
અને રશીઆ શહેર તરફ ગયો તેના માટે તવારીખો સહાઈતો આપે
છે કે, નાસર ખુશરના હપદેશથી ત્યાં કેટલાક લોકો હસમાઇલી
બની રહ્યા ત્યારે ત્યાંના હાકમે નાસર ખુશર પર જુલમ કરવાનું
સર ક્યું, નાસર ખુશર ત્યાંથી નાડો અને પહાડો અને ખીણોને
સ્તો લીધો અને ત્યાં સંતોગો વચ્ચે પોતાના પેટનાં પોપણ માટે
સેટલી નદી મળતી હતી ને બૂખથી બ્યાકુલ થનો ત્યારે ત્યાં હમેલી
લીલી હરીયાલી ખાઈ નિર્વાહ કરી હમામની તાબેદારી કરતો
હતો. (તાળીઓ).

સાહેબો, આપણે જોઈએ છીએ દાઢના કર્તવ્ય એવી બતનાં
છે તે આપણે આ દાખલાઓથી બહુ સકયા છીએ. આપણા

ઇમામ મોલાના કાસમ સાહના વખતમાં અત્રે પીર શમ્સ પધાર્યા
 અને ઉપદેશ શરૂ કર્યો ત્યારે આપણે જાણીએ છીએ કે તેની પાસે
 કાઠ પ્રકારની સંપત્તિ હતી નહિ. પણ એક દરવેશ તરીકે ઇમા-
 ખતખાનામાં રાત પડે સુધી રહેતા હતા, અને દિવસે ઇમામના
 હરની ખીજમત કરવાને મનુષ્યના બલમાં માટે કમર બાંધતાં હતા,
 અને જ્યારે આપણા અજ્ઞાન ભાઈઓના હાથે તકલીફ અને મુશ્કે-
 લી ઉપાડી છે છતાં પોતાની ફરજ પર મુસ્તફીમ રહી ઇમામના
 ઓર્ડર પર વળગી રહી કામ કરતા હતા. તેવીજ રીતે જેવા જઈશું
 તે આપણા માનવતા પીર સદાદીન સાહેબ જેવા નર ઇસલામ
 યાદ તરફથી અહીં ઉપદેશ કરી રહ્યાં હતાં. આને તેવજુ માટે
 મુલ્કી તવારીખ છે કે, તેવજુ ઝોળી લઈ ફરતા હતા, અને તેમાં
 લાકડાંના ફોટલા સ્વરૂપના ચેંગડાં બનાવી બરી રાખ્યાં હતાં.
 એ એટલા માટે કે કેટલાક મુરીદો તેવજુને પોતાને ઘેર જમવાનો
 આમંત્ર કરતા હતા, જ્યારે બચાવમાં કહેતા હતા કે, મારી ઝોળીમાં
 ફોટલા છે. (તાળીઓ). એવી રીતે પીર સદાદીને બાર વર્ષ સુધી
 અહીં કામ કરીશું. બાઈઓ, આ પ્રમાણે ઇમામ તરફથી દાર્ઠ
 બની આવે છે તે પોતાનો ધંધો કરી બરાજુપોષણ કરતા બાકીનો
 દાર્ઠમ ફાળવ લઈ ઇમામની સેવા કરતા હતા. નહીં કે ઇમામના
 પૈસે તામકધીત્રા કરતા હતા.

એક બે દાર્ઠઓના વધુ દાખલા ખીજ આપી વિષય પૂરો
 કરીશ, તે એકે દાર્ઠ પીરતાજ દીન સાહેબ, કે જેવજુ કેક નગરીમાં
 ખીજજામત થયલા ઇમામ તુરદીનસાહના વખતમાં હતા. તેવજુ

કપડેસ કરી ઝોળી લઈ જતા હતા, તે સંજોગમાં એક મુરિદ તરફથી ઇમામને પહેરવા માટે એક ઝળાતું કપડું મળ્યું. એ કારણાજ અને કપડું લઈ પીરતાજીની તે ઇમામ હજુર હાજર થયા, ત્યારે ઇમામે પોતાની ચણખુરીથી પીરતાજીનીને તે ઝળાતું કપડું બક્ષાંસ કર્યું. પીરતાજીની બીજી મુસાફરીએ પધાર્યા ત્યારે કટલાક મુરિદોને શક પડ્યો કે અમોએ એટલે ઇમામને આપેલ છે તે પીરે પચાવી પાકી ને વાપરી તેમ સમજી પીરને માર્યો, કારણ કે ઇમામની માલ મોલકના પર દાકનો હક નથી; પણ તે તપાસ કર્યા વગર પીરને મારી પાપ વોહરી લીધું.

દાકને રહ કરી શકાય કે ?

એક વખતે દાક તરીકે નહીં થયેલ મનુષ્ય ફરીથી રહ કરવામાં આવે કે નહીં આ વિગત સારે એ વીગત સંબંધ ધરાવે છે તે મોલાના રજ અમદુલાના વખતમાં દાક અબુ અમદુલા બીન જહરીઆ મુકરર થયો હતો, તે મગરીબ આફ્રિકા તરફ કપડેસ કરવા ગયો અને તેણે કપડેસ કરી મુરિદ બતાવ્યા. છેવટે એટલે મુશ્કી કે, તમામ વસ્તી ઇમામની તાબેદાર બની રહી. તેથી અબુ અમદુલાએ આફ્રિકામાં ઇમામની સત્તા જમાવી અને ત્યાંનો કલ્લો બાગ ઇમામની મતા તરીકે હાથ કર્યો. તે પછી મોલાના દાકી ઇમામત પર આવ્યા, અને તેણે આફ્રિકા તરફ ગયા. ત્યાં બાઈસાહ બની રાજકર્તા થયા. પરિણામે અમદુલાને લાલચ

યહ ને કહ્યું કે, આ બધું મારા બળથી હમામને મેં મેળવી
આપ્યું છે. એટલી એણે મૂર્ખાઈ કરી તેથી એની મેહેનત રહ
નહ, અને દાહમાંથી પણ રહ ગયો. અને સાચાં ઈસમાઈલીના
દાંતે હેરાન થયો. હમામે બહોર કહ્યું કે, તે અત્યારે એક "ગુમરાહ
માલુસ છે. કારણ કે સોગત ખરાબ થતાં ગુમરાહ યહ પોતાના
આત્માનો આપઘાત કર્યો છે. એ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે,
દાહપણું એ હંમેશા માટે અથવા એક દાહ બીજા દાહને નક્કી કરે
યાને નસ કરે એ દાહબો માટે નથી. પણ એ વીગત હમામ
માટેની છે. તો કેટલાક લોકોએ પોતાના સ્વાર્થના અંગે હમામને
લાગુ પડતી બાબતો દાહ માટે નક્કી કરી નાખેલ છે કે, જેને ખરો
હસલામ કહી પણ સ્વીકારતો નથી.

હમામની ચીજોનો ઉપયોગ બીજાઓ કરી શકે કે ?

સાહેબો, દાહમ ધણો થયો છે, વળી બીજા બોલવાને ઉમેદ-
વારો આતુર હશે તે માટે છેવટના એ બોલ બોલી બેસી જઈશ.
મસલામની રૂઢી પ્રમાણે જે દાહઓ વખતના હમામ તરફથી કામ
કરતાં હોય તેઓએ હમામનો હક્ક વસુલ કરી અને જૈતુલ માલમાં
જમા કરાવે. એ મીલકતનો હમામ પોતે ઉપયોગ કરે એ
એક હસલામી રૂઢી છે. નહીં કે હમામની માલ મીલકત અથવા
હમામના નામે મેળવેલી ચીજો હમામ સિવાય બીજા કોઈ પણ
સખસ ઉપયોગ કરી શકે. આપણે સમજી શકીએ છીએ કે, ધણીનો
માલ ધણીને પહોંચાડવો, એ નીતિવાનની ફરજ છે. કોઈનો માલ

ખાઈ જવો એ અનીતિવાનનું કામ છે. તેપરથી એટલું જ કહેવાનું રહ્યું છે કે, ઇમામની મતા એ મુરીદોને દાઢ્યોને અથવા ઇમામના માનનારાઓને ઇસલામની રૂએ કાંઈ પણ હુકમ નથી કે ઇમામના નામની ભેટ ખીજને ખવડાવે અથવા પોતે ખલાસ કરે અથવા પોતે પચાવી માલદાર બને અથવા પોતાને વખાણનારાને ભેટ અને સોગાદ કરે એ કદી પણ સાચો ઇસલામ એ બાબતને કબુલ કરશે નહીં. (તાબીયો). ફાઈજુ એ કર્તાબ્ય છે કે, પોતાનું ગુજરાન પોતાની મહેનતથી કરીને ઇમામના ધરની ખીજમત કરે. એટલું જોઈએ જિસી જવાની રજા લઈશ.

તે બાદ મોં અલીમહમદ વહી નાજર, તથા કવી ઇબ્રાહીમ જુસબ વરતેજ્યે સાદ વિવેચન કરી, સબાજનોને આનંદ આપ્યો હતો.

બાદ પ્રમુખ તથા આપણકતાનો ઉપકાર માની સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(સાંજ વર્તમાન તા. ૧૪ મી એપ્રિલ ૧૯૧૯)

નાં આગાખાન વિરુદ્ધ ખોટી અફવા ફેલાવનારાઓને જવાબ.

ધી યંગ ઇસ્માઇલી વિધાવિનૈઃ કલખમાં ભાષણ.

મજબૂર કલખની એક જાહેર સભા ઇસ્માઇલી સાહિત્ય ઉત્તેજક મંડળના એન. સેફેટરી, મી. મીરજામહમદ છવરાબના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. તે પ્રસંગે ઇસ્માઇલી એન કોમ ઉપરાંત નાં આગાખાનને માનનારા નવી જમાતના (શુપતી) મહસૂબો તથા બહકસાનીઓ વિગેરેએ ખોટી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી. મી. એ. જી. યુનાસએ “ નાં આગાખાન વિરુદ્ધ ખોટી અફવા ફેલાવનારાઓને જવાબ ” એ વિષય ઉપર ભાષણ આપતાં જણાવ્યું કે, નાં આગાખાન વિરુદ્ધ કેટલાકોએ એવી ખોટી અફવાઓ ફેલાવી છે કે, “ નાં બ્રિટીશ સરકાર મેસોપોટમીઆના રાજ્યકર્તા તરીકે નાં આગાખાનને મુક્ત કરનાર છે.”

એ કે આ અફવાઓ સદંતર ખોટીજ છે, કારણ કે તેના પુરાવા
 વરીકે, નાં આગાખાને પણ વર્તમાનપત્રોમાં પ્રસાસો કરતાં નીચે
 મુજબ જણાવ્યું છે:—

AGA-KHAN AND MESOPOTAMIAN THRONE.

A DISCLAIMER.

H. H. the Aga-Khan has sent the following cable dated 25th February to a correspondent in Bombay with a request that it may be given publicity:—

“ Please deny as never true my candidature for Mesopotamian throne. Whole thing cock and bull story and no foundation.

“ AGA-KHAN.”

“ મેસોપોટેમીઆનું તખ્ત મેળવવાને માટે મેં કદીખી
 માસી ઉમેદવારી જાહેર કીધી નથી; આ વાત વફન જોડી કાઢેલી
 છે, અને તેમાં કશીમી વજૂદ નથી. આ ખીનાન જમી રહે તેટલી
 જાહેરાત આપજો.”

આગાખાન.

દુનિયાના કોઈ પણ ભાગમાં નહીં પણ માત્ર મદ્રાસ જેવા એક ખુલામાં એક પ્રોટેસ્ટ મીટીંગ ઓન. મીં યાકુબ હસનના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી. જેમાં એવો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો કે, “નાં આગાખાનને તખ્તપર બેસાડવા નહીં.” આપણને જણાવવાને અત્યંત ખેદ હતોપણ થાય છે કે વગર બાજી, વગર સમજી, અને વગર વિચારે ઓન. મીં યાકુબ હસન “નાં આગાખાનને તખ્તપર બેસાડવા નહીં.” એટલું કહી બેસી રહ્યા નથી. પરંતુ એથી પણ આગળ વધીને નાં આગાખાનને માનનારા ખોજઓ એકલાઈ નહીં પણ દુનિયાના તમામ ભાગોમાં પ્રસરેલા તેઓના મુરીદોને ખરાબ લાગે તેવું બેહુદુ કાર્ય કર્યું છે તે એ છે કે આપણા પાક હસમાઈલી મજહબને ખરાબ લાગે તેવી ટીકા કરેલી છે. જે દુ નાં ૨૪-૧-૧૯ ના ફોનીકલમાંથી વાંચી સંભળાવું છું.

“Aga Khan is the religious head of a people who were for Generations taught to believe that their salvation did not lie in praying to God five times a day, fasting in the month of Ramzan or performing pilgrimage to Mecca, but they can buy salvation and redemption from all sins by paying a religious tax to His Highness the Aga Khan.

HON. MR. YAKUB HASSAN.

The "Bombay Chronicle," Friday, 24th
January 1910.

એન. મીં વાકુબ હસનની ગેરવ્યાજબી દીકા.

“નાં આગખાન એક એવા લોકોના ધર્મગુરુ છે કે, જેઓને વર્ષો યથા એવી તક્લીમ આપવામાં આવી છે કે, તેઓની મુકિત પાંચ વખત નમાઝ પઠવામાં રમલનમાં રોજ રાખવામાં અથવા મકકે હજ કરવામાં નથી, પણ તેઓની મુકિત અને પાપની માફ નાં આગખાનને ધાર્મિક કર આપી ખરીદ કરી શકે છે.”

શું કોઈ પણ કહેશે કે, આ બીના સાચી છે ? (નહીં, નહીં ના અવાજે) જો નથી તો કેમ ! તે આપણે અહીં સાબીત કરીશું કે, આપણા પાક ઇસમાઈલી દીન ઇસલામના તોવતેર ફીરકામાંનો એક છે. ઇસલામના સામાન્ય રીતે મુખ્ય ત્રણ હસુલો (મૂળ) છે. (૧) અસ્લાહને એક માનવો. (૨) હજરત મહોમદ મુસતફા સ-ને પયગંબર તરીકે માન્ય રાખવા. (૩) શીયામત ને કબૂલ રાખવી.

સુન્નીઓના આ ત્રણ હસુલો હજારોત શીયા ફીરકો ઇમામત ને કાયમ માને છે, અને આપણા પાક દીનમાં ઇમામત અને ઇન્સાફના સિદ્ધાંતો વધારે છે. સુન્ની અને સીયાના દુરએ દીન યાને દીનના કાયદામાં થોડો થોડો તફાવત છે. જેમ કે, સુન્નીમાં નીમાઝ

ખાંધેલ હાથે પઢવામાં આવે છે, જ્યારે સીયામાં ખુલ્લે હાથે પઢવામાં આવે છે; દુકામાં મજદુર એક વિશાળ બાબત છે અને તેના ઉપર દુકા બુદ્ધિથી વગર સમજે દીકા કરવી એ બુલ છે. ખરી રીતે જોતાં આપણે પાક કુરાને શેરીફના ફરમાન મુજબ સઘળાં અહે કામોપર બરાબર ચાલનાર છીએ, એટલે કે આપણે “રાહે રાસ્ત” યાને “સત્ય પંથ” ઉપર છીએ.

આં મીં ચાકુબહસને “ઝકાત” અને “ખુમ્સ” જેવી ધાર્મિક મોટી બાબત તરફ અખાડા કર્યા છે કે જે ઈસલામના ફરમાન મુજબ ફરજિયાત છે “ખુમ્સ” અને “ઝકાત” નો લેનાર ખરો હકદાર દર વખતે હોવો જરૂરી છે. જેમ હજરત રસુલીલાના વખતમાં એ ધાર્મિક નાણા બધેતુલ માલમાં જમા થતાં હતાં તે બધેતુલ માલ માહેલા નાણાની વ્યવસ્થા પોતાના હાથે પોતાની સત્તાવડે તેઓ પોતે કરતાં હતાં, ત્યાર બાદ તેઓના જનશીન હજરતઅલી અં તેની વ્યવસ્થા કરવા લાગ્યા અને તેજ મુજબ આજે પણ તેના ખરા હકદાર હજરતઅલી અ. ની સીધી નસલથી હતરી આવેલા (૪૮) હડતાલીસમાં ફરજંદ આપણા હાજર હમામ નામદાર આગાખાનને આપણી માલ મીલકતના માલીક સમજીને એ કરો આપીએ છીએ. અને એક “હમામી હસલામી” તરીકે એમ થવું ખરંજ છે (તાલીઓનાં ગડગડાટો).

આપણા પર એવો આક્ષેપ મુકવામાં આવેલ છે કે નામદાર આગાખાન ધાર્મિક કર લઈ પાપની માફી આપે છે; જે બીલકુલ

હડહડતું જીતું છે. આવું જીતાણું ધડી કાઢવાનું કારણ ફક્ત ધાર્મિક તાસુબ અને તેવું દર જમાનામાં સત્યપંથ સામે બનતું રહ્યું છે. આપણે જોવા જશું તો સમજશે કે આપણા પાક પયગમ્બરોપર પણ સંજોગો વચ્ચે અનેક બતતા તોફાન તો મેલવામાં આવ્યાં હતાં, હમામોનું હેરાન કરવામાં આવ્યા હતા, તેમજ દરેક વહી અને આસકે અલ્લાહ ઉપર અજ્ઞાન હોવા અને દેશી બેદીનો તરફથી નફા ગુજારવામાં આવેલી છે; જેમ કે પીર શમ્સ તથેજની જીવતા જીવત ખાલ ઉતારી નાંખવામાં આવી હતી, જેણે ત્યાંના રાજના એકના એકજ મરી ગયેલા હોકરાને જીવતો કરી તેઓ ઉપર બલાઈ કરી હતી. મનસુર જોવા મરફતીને મુળીએ અડાવવામાં આવ્યો હતો, જે ઇતીહાસથી મરાહુર છે. તે મુજબ સાચા અને રાહ-રસ્તપર ચાલનારા મહાત્માઓની કદર અજ્ઞાનીઓ તેમની હયાતીમાં કરી શક્યા નથી, અને તેથી તેવા મહાત્માના ઉત્તમ કાર્યના લાભથી બે નસીબ રહે છે. પણ સત્ય જ્યારે અજવાળામાં આવે છે ત્યારે તેવાઓ પાછળથી માનવા લાગી જાય છે જે ફેક્ટ અને બે ફાયદા છે.

લડાઈ પહેલાં મેસોપોટેમીયા ટર્કીશ મુલક હતો જે હાલ આપણી મહાન ન્યાયી બ્રિટીશ હકુમત હેઠળ છે અને તેથી તેનું વખત નાં આગાખાનને આપવામાં આવશે એમ ગણતરી કરી લેવી તેનો હેતુ શું? આપણે તો અત્યારે જોઈએ છીએ તેમ નાં આગાખાને બીજા હસલામી આગેવાનોની સહી સાથે મીં બાબર

પર એવા હેતુની અરજ મોકલાવી છે કે ટર્કિશ સુલતાનતને મળત
બ્રુત બનાવવી અને તેને ટર્કિશોના હાથમાં પાછી સોંપી દેવી.

જે વિષે લંડનમાં તા. ૧૯ મી જાન્યુઆરીના દિવસે પ્રગટ
થયેલી ખાના હું આપ સાહેબો સમક્ષ વાંચી સંભળાવું છું:—

ટર્કીનું ભવિષ્ય અને ના. આગાખાન.

પરદેશ ખાતાના પ્રધાન મી. બાલ્ફર

“ ગ્રેસ પ્રાંતની ” વસ્તી મોટે ભાગે ટર્કિશ આલાહની છે. આ
આખા મુલકને તેની રાજધાની “ કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ ” ને બનાવીને,
બ્રિટીશ વડાપ્રધાને થોડા વખત ઉપર જે જાહેર કીધું હતું, તે
મુજબ ટર્કિશ પ્રજાના હાથમાં મુકવે જોઈએ.”

સાહેબો ! જુઓ એ બલની બલાઈ છે! આડા ચાલનારાઓ
પોતાની અવડાઈ મુકતા નથી. જ્યારે હિન્દીઓ કાશીય કરી
રહ્યા છે કે હિંદમાં પ્રજા એક થાય ત્યારે મી. બાલ્ફર હજી
એવું થઈ નાં. આગાખાનના વિચારો જાણ્યા વગર, વગર
વિચારે નકામી ટીકા કરી એક મોટી કોમની લાગણી દુઃખાવીને
આજની એકસંપીની ચળવળને વરસો મુઠી પાછળ હઠાવનારી
બુલ કરી છે. એવું મી. બાલ્ફર હજી એમ માને છે કે, ના.
આગાખાન એક મુઠીબર ખોળ મુસલમાનોના ધર્મશુર છે, પણ
તેમ સમજવામાં તેમણે ગંભીર થાય ખાવી છે. હું તેવજીને

જાણીવીરા કે, નાં આગાખાનના મુરીદોની સંખ્યા હિંદમાં
તો લાખોની છે. પરંતુ દુનિયાના બીજા જુદા જુદા મુલકોમાં
મળી કરોડોના હીસાબે છે.

પૃથ્વીની સપાટીપર એમેર પ્રસરેલા નાં આગાખાનના મુરીદો.

તેમજાના મુરીદો મધ્ય એશીઆના બીકટ ભાગોમાં તથા છેક
કાબુલની સરહદપર અને પામીરની આસપાસની ખીણોમાં તેમજ
ચીત્રાલ, ગીલજટ થઇ, સીરીઆ, લેબેનના પહાડો, આફ્રિકામાં
જંગબારથી છેક અંદરના ભાગમાં લઇ યુજીજી સુધી, અરબસ્તાન,
મીસર, તુર્કસ્તાન, ઈરાન, યુરાસાન, બદકશાન, થોડો ભાગ
યુરોપ એશીઆ ચીનના તે રસીઆ પોર્ટમાં બરમાની હદમાં રંગુન
વીગેરે, હિંદુસ્તાનના સઘળા ભાગો કચ્છ, કાઠીઆવાડ, ગુજરાત,
સીંધ, મલતાન, પંજબ, પોચ્યુગીઝ, ગોલા, મલબાર, દખણ,
કેકન, બીસર, વિગેરેથી લઇ છેક કાશ્મીર અને શ્રીનગર, સુધી
લાંબાએલા છે, હવે દુકમાં કહીએ તો દુનિયાના દરેકે દરેક
ભાગોમાં બહોળી સંખ્યામાં પ્રસરેલા. આવા એક મોટા
જથ્થાને કાંઈ પણ કારણ વગર નારાજ કરવા તે શું વખાણવા
લાગ્ય છે?

આપણી તો ખાતરી છે કે એક બીન તાસુબ માણસ પોતાના
સિદ્ધાંતો રજૂ કરે અને એક તાસુબી માણસ પોતા વરફી વિરો-

બની વાતો રજુ કરે ત્યારે ઉલટ જો સત્ય હોય છે તે હમેશાં સુર્યની જેમ જળકી નીકળે છે અને આખરે વિરોધીને શરમાવું પડે છે આજળ જણાવતાં કહીશ કે એક સમય એવો હતો કે આપણા પાક ધર્મના માટે અનુયાયીઓએ મોટા મોટા બળીદાનો આપ્યો છે.

ત્યારે હાલ જમાનો નથી, કારણ ન્યાયી બ્રિટીશ રાજ્ય છે, આવા શુભ અવાજ બહાર પાડવાના વખતમાં ચુપ બેસી રહી ખરે ખુલાસો ન કરવો એ હીલ્સપદ લગાડનાર છે.

આ ચર્ચાએ પાછળથી કેટલું મંજીર રૂપ પકડ્યું છે તે રજુ કરતા કહીશ કે એક “મહામદ ઇલાહીમ” નામના શખ્સે આ પ્રેટિસ્ટ મીટીંગ પછી ચર્ચા કરેલી છે જે શું છે તેમાંનો લોડાક બાત હું આપ સમક્ષ વાંચી સંભળાવું છું.

બોમ્બે કૌનીકલ તા. ૬-૨-૧૯૧૯.

“સુન્નીઓ વિરુદ્ધ પહેલાં આઝાદાન અને તેમાં જલ્દીસ આરનોલ્ડનો ચુકાદો.

હાલ ખીબી વિરુદ્ધ હાલના આઝાદાન અને તેમાં રજુ થયેલા પુરાવા અને સાક્ષીઓની જબાની હાઇકોર્ટમાં જલ્દીસ રસલે નોંધ કરેલ છે તે સત્તાધીકારી ગણાય છે અને પબ્લીક અને સરકારને ખુલ્લું જણાવે છે કે મદ્રાસની મુસલમાનોની મીટીંગ ખરે-ખર અગત્યની છે.

હું આગાખાનીઓને સલાહ આપીશ કે તેઓએ હાલ સુપ રહેવું એ તેઓ માટે હિતમ છે. કારણ કે આગલો વખત ગયો છે, અને વખતને અનુસરીને ચાલવું યોગ્ય છે.”

વખત કોનો ગયો છે ?

અહા ! કેવું આશ્ચર્ય ! ચાર કાટવાલને દંડે છે ! વખત કોનો ગયો છે અને કોને કહે છે ! વખત કોનો ગયો છે ? ખોટું બોલનારાઓનો ! વખત કોનો ગયો છે ? ખોટો ધર્મ ઉભો કરનારાઓનો ! વખત કોનો ગયો છે ? હસદ અને કીનાથી જુઠા અને ધર્તીંગ ભરેલા હબરા કાઢનારાઓનો ! અમારો તો વખત આવ્યો છે કારણ અમે સાચા છીએ, તો અમે સુપ શા માટે રહીએ ? કારણ કે સાચને આચ નથી ! કાઈ કહેશે કેવી રીતે ? તો તેના પુરાવામાં મહીશું કે હજારો મોલા મુરતબ અહીં આં ના ખરા હકદાર અને વંશપરંપરા હતરી આવેલા ઇમામના અમે દામનગીર છીએ, અને જસ્ટીસ જોસફ આરનોલ્ડ અને જસ્ટીસ રસલે શું ચુકાદો આપ્યો છે તે બતાવેલ નથી. પણ હું બતાવીશ કે ઇ. સ. ૧૮૬૭ નો મુકદ્દમો આપણામાથી નીકળી ગયેલા બારબાયા સાથે ચાલેલ તે વખતે જસ્ટીસ સર જોસફ આરનોલ્ડે ચુકાદામાં કહ્યું છે કે :—

સર જોસફ આરનોલ્ડનો ચુકાદો.

મુકદ્દમો ઇ. સ. ૧૮૬૭.

“ મહોમદ હુસેન હુસેની હર્ફે નાં આગાખાન અલવા બેને

સરકારી દસ્તાવેજોમાં તેના લકબ અને ખીતાબથી હીજ્ર હાઈનેસ મહેલાતી કરીને લખવામાં આવે છે, તે ઇસમાઈલીઓનો જહોર પામેલો ઈમામ અને પહેડી દર પહેડી ઉતરતો આવેલો સરદાર થાય છે, અને ઇમામતનો હાલનો હૈયાત મશનદ ધરાવનાર અંન અલાવનાર છે, અને ખુદાનો મોકલેલો અલીથી સાતમો ઇમામ જે જહોર સાદીકનો વડો છેકરો ઇસમાઈલ થાય તેની ઓલાદનો હક ધરાવનાર છે.”

આ, જેના માટે મીંઠ ઇબ્રાહીમે આપણને તાનો મારેલ છે તેજ જસ્દીસ આરનોહડના બોલ છે. જેને ખાત્રી ન હોય તે જોઈ લે, વળી જસ્દીસ રસલ શું કહે છે?

જસ્દીસ રસલનો ચુકાદો.

મુકદ્દમો ઈં સ. ૯-૩-૧૯૦૮.

“ નાં આબાખાનના એક વડવા ઇસ્લામ શાહ તરફથી પીર સદરૂદીન ખુરાસાનથી ઇસમાઈલી મીશનરી તરીકે આવ્યા હતા, અને ઇસલામ દીનના જે મજહબનું શિક્ષણ આપ્યું તે મજહબ સીઆ ઇમામી ઇસમાઈલી હતો.”

આ જસ્દીસ રસલના ચુકાદાના વચનો.

એક જોરહાર પુરાવો.

એક ખીજ નામાંકિત જજ મરહુમ જસ્દીસ બદરૂદીન તર્ફ મળજી જેવજી એક વોહરા ગૃહસ્થ હોવા છતાં, મેહેમાશકરમાં

આપણા ધર્મ સંબંધી હજી થયેલા અગત્યના સવાલમાં ફ્રેન્ચ કોન્સલ જનરલને કેવા ખુલ્લા બેઠપી સરટીફિકેટ આપી સત્યતા જણાવી આપી છે તે હું રજૂ કરું છું.

નાં જજ મીં બહરદીન તર્કિયબજની સરટીફિકેટ

સમર સેટ હાઉસ, ખંખાલા હીલ-મુંબઈ.

તા ૦ ૫ માર્ચ, ૧૯૦૫.

મોન્સિયર લુઈસ ખીવેર ઘેસોંઈ જોમ. ફ્રેન્ચ કોન્સલ જનરલ.

પ્યારા સાહેબ,

જવ જણાવવાનું કે, હીલ હાઉસના નામદાર સર સુલતાન મહમદશાહ આગાખાનના પક્ષને લગતા ખોળખોના ધર્મ સંબંધી એક અગત્યનો સવાલ મીડિયાટરમાં હલો થયો છે એમ મારા સમજવામાં આવ્યું છે. મને થોડી એવી પણ ખબર આપવામાં આવી છે કે મજદૂર લોકો મુસલમાન નથી પણ હિંદુ અથવા જૈન મતના છે. એમ કેટલીક જગ્યાએ ચોક્કસ રીતે જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. એથી કરીને ખુશી ખુશીની સાથે હું સરટીફિકેટ આપું છું કે મજદૂર ખોળખો હિંદુ પણ નથી તેમ જૈન મતના પણ નથી. પણ તેઓ સીઆ હસમાલીઆ ટોળાના અરુ મુસલમાન છે. અને નામદાર સુલતાન મહમદ આગાખાન જે આ ટોળાના

ઉપરી છે તે નબી મહોમદ મુરાતકાના જમાઈ અને ખલીફ હકરત અલીના વંશમાંથી સીધી નસલે ઉતરી આવેલા છે.”

લી૦ હું છું,

તમારો અશ્વાંકીત,

(સહી) બહદૂરીન તદ્દિયબજી. (તાલીઓ).

શું એવણુ નામદારે તવારીખો નહીં તપાસી હશે? શું જાગની સરદીફીફેટ વજનદાર ન ગણી શકાય? કહો ! આ હકીકતો જાણ્યા પછી હવે શરમાવાનું કેને રહ્યું? કહો ચુપ બેસી રહેલું કાના માટે છે ?

(અવાજો ઇઆહીમ માટે).

હજી વધારે વીગતો જોઈએ તો આપણી પાસે આપણા પારાની લખેલી વીગતો ઘણી મોબુદ છે. પણ આપણામાંથી કોઈએ લખેલું હશે તો તેઓ દ્વેષ રાખનારાઓ એમજ કહેશે કે એ તો એવણની તરફેણવાળાઓએ લખેલું છે, પણ નહીં. આપણે તો ખીજળ કામના જાણીતા અને માતેબર લોકોના ચળદોમાં સાબીત કરી આપી સત્યતા શું છે તે જણાવી આપશું.

એક વધુ પુરાવો

“ કર્નલ રાલીન્સન ”

“ ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડીઆના રીપોર્ટમાં જણાવે છે કે જહા હમામ (સહા હસમાઇલ) ની પહેલી દર પહેલી ઉતરતા આવેલા હમામ નાં આગાખાન છે.”

આ નોંધ આપણી બ્રિટીશ ગવર્નમેન્ટના રીપોર્ટમાં છે. છેવટ એટલા મુદ્દાઓથી એમ ન સમજવું કે તે પુરા થયા છે. એવા તો લાખો અને કરોડો મુદ્દાઓ આપણી શરૂઆત માટે દુનિયાના વક્ર-તરોમાં મોબુદ છે.

તેથી મીં મહમદ હાજીમને આપણે હાલ દૂરત તો એટ-લું જ કહીશું કે આવું ડહાપણ ડોળવું એ ડાહ્યા માણસનું કામ નથી, કારણ કે, ડાહ્યા પુરેષો સમજવા કે જલ્દયા વગર કદી બોલતા નથી કે જેથી પાછું શરમાવું પડે.

હકરત રસુલીલાહનો કોલ છે કે, છેલ્લા જમાનામાં મુસ્લાઓ અને ખ્રિસ્તીઓ હાયમાં કુત્તન રાખી ઇમામને જીતલાવશે. એ વચનોને અનુસરીને કદાચ વિરોધીઓએ કંઈ કહ્યું હોય તો તેમાં નવાઈ જેવું કંઈ જ નથી. હાલ જીવી કેસના બારામાં મીં હાજી-હીમે આપણને તાનો માર્યો છે પણ એ બાબત પર જુની તવારીખો તપાસવાની તેવણે તકલીફ લીધી નથી. નહીં તો કદી પણ એવું કાચું કાચવા કમર બાંધતે નહીં. તપાસી જુઓ, બર્નાઈમર્થઆ, આબાસાહદ, અને બની હાસમી (ફાટમાઈટ) એકજ દાદાની આલાહ હોવા છતાં એ ટોળામાં હકના માટે હંમેશા તલવાંરો ચાલેલી છે. રસુલીલાહના બોજામાં બેસનારા ઇમામ હુસેન પર પણ એજ હંમેશા ખાતદાનના માવીયાના છોકરા ચઢીદે કેવા પગલાં બર્યાં. શું એવી મુશીબતોથી ડરી જઈ ઇમામ પોતાનો હક્ક મુકી દઈને હું ઇમામ નથી એમ જણાવે તે વાજબી કહેવાશે? નહીં-

કદી નહીં ! કહેા, સાચો સમ્યાધને કેમ મુકે ? ઇમામોએ પોતાના હક્કના માટે કેટલી બધી તકલીફો વેઠી છે તે વિચારતાં હાલમાં નાં આજાખાને પોતાનો હક્ક જળવવા માટે કર્યા પણ જોરદાર પગલાં બર્યાં તો તે કાંઈ ખોટું કહેવાશે નહીં. કદાચ હિંદુ બાધઓ આ વાંચી ટીકા કરે તો તેઓ પણ ઇતિહાસો તપાસશે તો જણાશે કે કારવ પાંડવો પીત્રાઈ બાઈ હતા તેઓ વચ્ચે શું થયું તે પણ જગજગહેર છે. જગતનું બંધારણ એવું વિલક્ષણ છે કે ખુદા સિવાય તેને કોઈ પણ કબી શક્તિ નથી તેથી એ બાબતમાં ઉદાપણ ઉણવું અથવા “છોટા મુઢ જોર બડી બડી બાતે” એ કહેવત પ્રમાણે વર્તવું તે ઠીક ન કહેવાય. ઇમાનદાર કોણ હોવો જોઈએ તેના ઉપર બોલતાં જણાવીશ કે—હજન બસરાનો રહીશ હતો ખીલાલ હબશ હતો, સોહેલ રમનો રહેવાશી હતો, ત્યારે સલમાન અજમનો હતો, છતાં તેઓ રસુલીલ્લાહના ફરમાનને વળગી ઇમાનદાર બની રહેતાં હજરત અલીના સાચા દોસ્ત ગણાયા અને હું રસુલીલ્લાહનો કાકો અબુલહાજ ઇસલામ સાથે છેવટ સુધી દુશ્મની રાખી તેથી તે ઇમાનદાર બન્યો નહીં. આટલું વાંચી મહોમદ ઈબ્રાહીમ પોતેજ યુપ રહેશે તો તેને માટે ઉત્તમ છે.

માં મેં ભલા કે મેરા ભાઈ ?

સાહેબો, વળી એક ત્રીજા ગૃહસ્થ નીકળ્યા છે, તેઓ વળી વધારે ડાહ્યા જણાય છે. તેઓ કોણ છે ? મીં મહોમદ શીરક બજનુરહીન, તેવણે તાં ૬-૨-૧૯ ના ડેનીશ્વમાં આર્થિક આપેલી

છે જેમાં સમ્બાધને ઢાંકી દેવાની કેશીપ કરેલી છે. પણ સમ્બાધને કદી કોઈ ઢાંકી શકતું નથી.

“ મી૦ મહોમદ જણાવે છે કે, હવે આપણે આ પહાડી બુઢા શખ્સના પુરાવાપર આધાર રાખીશું. તે બાળક ખરેખર ઈસ્લામના ખલીફનો પુત્ર અને ખીલાફતનો હકદાર ગાદીવારસ હતો, એ કબુલ રાખવું પડશે.” પણ નહીં કેરોની ગાદીપર આવેલો શખ્સ તે બાળક ન હતો.”

તેના જવાબમાં આપણે કહીશું કે તે વખતે મૌલાના શાહ ચુરતન સીર ખીલાફ પછી શાહ ત્રીજાર થયા ત્યારે ખીલ્લ બાઈ મુસ્તેઅલીએ પોતાના મામા અમીર ઝયુસ કે જે સિપહસાહાર હતો. તેની મદદ વડે બળવો કરી ગાદી પચાવી પાડી. આથી સિદ્ધ થાય છે કે ગાદી ઉપર ખરો હકદાર બેઠો નહીં. તે તો આલમોત આવ્યો. પણ મીસરની ગાદીએ મુસ્તેઅલી આવ્યો તેથી તેવજીનું લખતું ખરું છે પણ ખરા હીલચી નહીં લખતાં દીકા કરેલ છે. અને આગળ લખતાં જણાવે છે કે હજન ખીન સળખાહનો આ ખટપટમાં અંગત લાભ હતો તો બાક જરા સમજાવશે કે તેવજીનો શું અંગત લાભ હતો? તેવજી તો બધું મેળવ્યું હતું છતાં તેવજી મૌલાના શાહ હાદીને તેડાવ્યા અને જહોર કર્યા કે ઇસમાઈલી હમ્મામ આ છે. જે તેવજીને સ્વાર્થ હતો તો શા માટે માટે જહોર કરતો? સળખ સત્તા તો ચોતે ચલાવી રહ્યો હતો. આગળ ચાલતાં

સ્વાર્થની વપાસ કરવા જઈશું તે વવારીએ તો એમ કહે છે કે, હસને પોતાના માટે કંઈ પણ કરેલ નથી. આટલી આટલી રિદ્ધિ સિદ્ધિ હોવા છતાં સધળું ઇમામના અસ્થે મુખી હસન પોતાનું તથા પોતાના અમ્માનું ગુજરાન પોતાના અમ્માએના હાથે સુતર કંતાવી ચલાવતો હતો (તાળીઓના પોકારો.) છતાં કહેવા વગર નથી ચાલતું કે સંજોગે વચ્ચે એક બાહોશ રાજાદારી વરીકે શત્રુઓ સામે કુનેહથી કામ લેતો હતો. તે કુનેહથી કામ લેશું એ કંઈ ગુન્હા નથી, ત્યારે લોકો શું એમ કહેવા માને છે કે લાંબો દુરમનો સામે હજા હોય અને તેઓ કાપી નામે તો આપણને ક્યાઈ જણું? સાહેબો સંજોગે વચ્ચે હડાપણ અને કુનેહથી કામ લેશું એ કંઈ પણ રીતે ખોટું નથી, ત્યારે હસન ખીન સખ્યાહ લોકોની નજરમાં કેમ ખટકે છે? એવણુ તો સધળું ઇમામને સોંપી દીધું હતું ત્યારે કેટલાક લેખકો અથી વિરુદ્ધ ગયેલા છે તેનું જરણ ક્રમ મજહબી દુરમની અને પુરાવો રજુ કરવા માટેના મીસરના ખરા સાહિત્યનો દુરમનના હાથમાં જવાથી નારા થયો છે તેથી સાચી વીમતો ગુમ થવા પામી ત્યારે તે વખતમાં હસન ખીન સખ્યાહ જે મોટા મોટા, બાદશાહના દીલમાં ખટકતો હતો તે બાદશાહોએ દ્વેષ બાવના લીધે મુનશીઓને લાલચો આપી મોટા મોટા પુસ્તકો લખાવેલા છે. છતાં સખ્યાહ છુપાઈ રહી નથી, એક અથવા બીજી રીતે તેઓને સીધી અથવા આડકતરી રીતે બહાર કરવાની કુશળ પડી છે. મીર આયુન નામના રાજાપુત્રસંજાના લેખકને ઇસનના મહા નરકથી લખણુ લખવાનું

કાર્ય સોંપવામાં આપ્યું હતું, જે લેખક અને શહાબને ઇસ નાસરી મતના અનુયાયી હતા તે આપણી સમ્બાધ બહાર લાવી ખર્ચ લખે તે બનેજ કેમ? તે જણાવે છે.

હસન બીન સમ્બાહના કિલ્લાનું વર્ણન.

“આલમોતના લોકોને ભેગા કરી કશું કે તમોને મીસરના હાક-મની દાવત કરવી જોઈએ, હુસેન કાંઠની જે દાવત કરનારામાંનો એક હતો તેણે પણ હપલી દાવત માટે આલમોતના લોકોપર ધણું બાર મુક્યો, અને આલમોતના રહેનારાઓએ કેટલાકોએ તેવણના હાથપર બેયત કરી તે દિવસોમાં અલીની વંશમાંથી મહેદી નામના એક આસામી (ગોટા વાળતાં આગળ લખે છે) ને જાહેર કર્યું.”

આ હપલી વીગત શું કહે છે ?

ત્યારે આજકાલના હમરી નીકળેલા લેખકો તે વખતના ઇસમા-હલીઓને પોતાના મનથી બીજકુંલ જાહેર જનવર જેવા ગણે છે કે જેઓએ આપું પ્રમણું વગર હથીયાર અને વગર માણસોએ હાથ કર્યું હતું. ત્યારે અફસોસ છે આવા ઉદ્વેગાઈ ભરેલા લેખકો માટે કે જેઓ આપું વિચિત્ર લખતાં શરમાયા નથી. એવા લેખકોએ આપણા મુદાઓ મારવાને માટે ધણી કોશીશો કરી છે, છતાં હમા-મોની વીગતો કહી પણ દંકાઈ ચકાવી નથી તેના માટે વિદ્વાન લેખકોને મજેલી વીગતો વાંચી જુવો. જોન માલકમ નામના યુરોપી

યન હીરટરી ઓફ પરસીઆના લેખક પોતાના પુસ્તકમાં હસનગીન સંખ્યાહના બારામાં જણાવે છે.

જોન માલકમ હીરટરી ઓફ પરસીઆ.

“તેણે હસમાઇલી ફીરકાના સિદ્ધાંતો જરી રાખ્યા. અને તે દુદ્ધબના હમામતના દાવાનો હક માન્ય રખાવ્યો. પણ તેણે ધર્મીય મુસલમાનો કરતાં સુફીઓના મતને માફક આવે એવા નવા નવા વિચારો દાખલ કર્યાં.

તેણે કોરાનને પવિત્ર પુસ્તક તરીકે માન્ય રાખ્યું પણ તેના શબ્દાર્થ કરતા આત્મિક બાબતોપર ત્યાન આપવું જરૂરી છે એમ જણાવતો.”

આવું રિવાજ હસનગીન સંખ્યાહનું હતું. આ શું અમાન્ય છે? સાર ન ગ્રહણ કરવો એ શું દાનાઈ છે? વળી આજળ ચાલતાં બીજી તવારીખમાં જણાવે છે કે:—

જનતુલ તવારીખ.

“ક્રીયા બુમુર્ગ કમેદ રૂદ્રબારમાં મરણ પામ્યા અને તેનો પુત્ર મહમદ બાદીએ આવ્યો, એણે ત્રણ વર્ષ હકુમત કર્યો બાદ સખ્ય સત્તા હસમાઇલના વંશના શાહબાદને સોંપી કે જે સીસીયાથી રૂદ્રબારમાં આવ્યો હતો.

પણ મહમદે માત્ર સત્તા સોંપીને પોતે તે પછી તે શાહબાદનો વજીર થઈ રહ્યો, જેણે ધાર્મિક માન્યતાના બાજુએ શાહબાદને રાજ્ય પદ આપ્યું.”

આ વીગતો શું બતાવે છે? રાજ્ય છોડી ખીજને સોંપી દેવું એ કાંઈ સાધારણ બાબત ગણાય? નહીં! ત્યારે તેણે રાજ્ય કેમ સોંપ્યું? હા, તે સમજતો હતો કે રાજ્યના ખરા માલિક તે હતામ છે, અને પોતે તે તેના ફરમાન બરહદ અને ખીદમત કરનાર નોકર હતો.

તેથી તે પોતાની ફરજના અંગે વઝીરપદ પર રહ્યો. આ ખીજા ઉપરથી એક સાધારણ માણસ પણ વિચાર કરે તો બહુ ખુલ્લી રીતે જણાઈ આવે કે ખરું તે ખરું છે પણ તાત્પણી રાખનાર માણસ હંમેશા વીરોધ બક્યા કરે છે એવા આવેશમાં આવી જઈ લેખકો આડે રસ્તે દોરવાઈ જાય છે તેનું કારણ હતાવળ છે. અગર જો જરા સાંતિથી વિચાર કરતે તો જણાઈ આવતે કે હસનખીન સુખ્યાહ જે કાંઈ કરતો હતો તે વાજખીજ કરતો હતો. વળી આખળ આવતાં મીઠા બજનુરદી જણાવે છે કે:—

“ આગા હસનખીન હાલના આગાખાનના ખરેખરા આજ બાબકના વંશમાંથી ઉતરી આવેલ હતો કે જેણે ધરાનમાં કેરમાન પાસે ફતેહઅલીશાહ કાબરના રાજ્યઅમલમાં બળવો જમાડ્યો. જેથી તેને ફરમાન છોડી સંધિ આવવું પડ્યું, જ્યાં ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીને તે પ્રાંત છતવામાં મદદ કરી જેના બદલમાં કંપનીએ તેને વર્ષાસન બાંધી આપ્યું. જે હજી તેના કુટુંબને મળે છે.”

અહીં આપણે ફક્ત કરીશું કે જ્યાં દુરમનોનું જોર હોય ત્યાંના કમઝોચી દૂર રહેવું એના બોદો અર્થ ખામી નહીં

કરવો એ કયા પ્રકારની બિદ્ધતા છે. જો એમ કહેનાર ખરું કહે છે તો ફક્ત કંઈ કે હ. રસુલીલાહ મક્કાથી મદીને શા માટે બાજી ગયા ? નહીં ! હું એમ કહીશ કે હજરત રસુલીલાહ (સ.) બાજી નીકળ્યા ન હતા. પણ તેવણ કંઈયાનું મોહું કાળું કરી ધર્મનો શાંતિથી ફેલાવો કરવાને મદીને ગયા હતા. તેવીજ રીતે હસનઅલી સાહે ધરાન મુક્યું તો તેમાં શું ખોટું ક્યું ? તેવણ તવારીખ વાંચતાં બુલી ગયાં છે, કારણ કે અગર હસનઅલીસાહ બળવાખોર હોતે તો શું આપણી ખાહોંશ, ન્યાયી બ્રિટીશ સરકાર કે જોને મદદ આપી તે શું સમજતી નહતી કે એ બળવાખોર માણસ છે માટે તેને હિંદમાં આવવા દેવું ન જોઈએ. જ્યાં સુધી એક ખાહોંશ રાજ્યકર્તા પૂરેપૂરી તપાસ ન કરે ત્યાં સુધી પોતાના દેશમાં એક બળવાખોરને કદી દાખલ થવા આપેજ નહીં. આથી સિદ્ધ થાય છે કે દુરમનો દ્વેષ બાવથીજ જુહું લખી મારેલ છે. સબખ, જુઓ ! આજે હિંદમાં તે નામદારની ત્રણ પહેરીઓ થઈ છે, અને ફનીયા જાણી ચુકી છે કે તેઓ રાજ્ય પ્રત્યે કેવા અચુક વફાદાર છે, તેઓના કાર્યોથી તમામ આલમને રોશન છે, અને આજના બનાવોથી લંડનની તમામ પ્રજા એકી અવાજે કબુલ કરી રહી છે કે ના. આજાખાન હમેરા સુલેહ શાંતિ ઈચ્છે છે. આવા આપણા મહાન ઇમામ વિરુદ્ધ ખોટી અફવા ફેલાવે તે શું આપણે સાંખી શકીશું ? (નો ને વર-નેવર).

આવા આવા ખોટા આક્ષેપો આપણા હપર મુઠવામાં આવે અને આપણે ચુપકીવી પકડી બેઠા રહીએ તો “ Silence is

acceptance" "સુખકીરી એ ખુલ કરવા બરાબર છે." એ
 હીસાએ આપણે સત્યને કળકાટ લાખ્યા વગર કહીની રહેશું નહીં.
 આપણે તે લોકોની નિંદા અથવા બદગોષ કરવાનું કદી પણ પસંદ
 કરતા નથી. પણ જ્યારે એ લોકોના દેષ ખુલ્લેબોળ પહેલ કરી
 જીલ્લો બોલી હાથ વીખતો રજી કરે છે ત્યારે સત્ય શું છે તે
 જણાવવાની આપણને ફરજિયાત બરેર પડે છે. ન્યાયી બ્રિટીશ
 રાજમાં આપણે નીંદર સ્વીકારી આપણા પવિત્ર ઇમાનો અને
 આપણા પાક મહાજબ પિરફ બોલનારાઓમાં હીંમતથી બહાર
 પડવાને કદી પણ પછાત પડશું નહીં ધર્મના માટે આપણી
 જન પણ કુરબાન છે. કારણ પુરાણના તવારીખો તપાસીશું તો
 સમજશે કે ધર્મને માટે આખી આખી ડોમાના બળીદાનો
 અપાઈ ચુક્યા છે ત્યારે આપણા મુરશીફ ઉપર હુડહુડતા આરોપ
 મુકવામાં આવે અને આપણું સુખ ખસીત સાંભળતા રહ્યાં
 નહીં. કદી નહીં. આગળ બોલતાં અફસોસ થાય છે આવા
 લોકો ઉપર કે જેઓ દેષ આવથી સમજ્યા વગર, જળ્યા વગર અને
 ઓળખ્યા વગર આંખ માચીને જે જાન ચલાવી રહ્યા છે તેઓને
 કહીશ કે જરા આંખ ઉઘાડી જુઓ તો ખુલ્લી રીતે જણાશે કે
 જેની આખી દુનિયા તારીફ કરી રહી છે, જે સુલેહના ચાહક છે, જે
 એબલા મુસલમાનો માટેનું નહીં પણ સમસ્ત હિંદુ જમીના કલ્યાણ
 અને એકચલા માટે પોતાનો દરેક રીતનો લોખ આપી રહ્યાં છે.
 એવા એક સુલેહના પીતા અને મુસલમાનોના ધારા હિંદુઓને

ધાર્મિક અને રાજ્યદ્વારે કાર્યમાં લેવા જીસમની કુશળતા ધરાવનાર સામે ફોતરા કાઢી રહ્યા છે. તેવા લેખકો અને વક્તાઓ આવા કળવાયલા અને સમજ ધરાવનારા જમાનામાં પોતાનાં જ હાથે પોતાનો તોલ કરાવી રહ્યા છે. હવે સર્વે પધારેલા ખીરાદરોને બિનંતી કરતાં જાણવીશ કે સમ્યાકને બહાર લાવવા કહી પામી જોતાઈ કરશે નહીં. સાથે ચાલ રાખવાનું છે કે શાંતિ અને સંપી-યીજ નિડરપણે કાર્ય કરવું એમાંજ ખરી મદદ છે. એટલું બાકી બ્રહ્મચર્યાની ક્ષમા યાચી ખેસી જવાની રત્ન લક્ષ્ય.

મળકુર બાપજી પછી ખોલ કામતા જણીતા લેખકો અને વક્તાઓ કવી મીંઝ ઇચ્છાહીમ જુરાળ વરતેજ, મીંઝ મુક્તારબાઈ નાનજી સત્યાની, મીંઝ એમ. જી. મર્યાઈ, મીંઝ એ. આઈ. મોદી, મીંઝ અલીમાનદ વલી નાજર વિગેરે સાહેબોએ મળકુર વિષય ઉપર ઘણાજ જોરદાર ચળદોમાં વિવેચન કર્યું હતું, અને મળકુર વિરોધીઓના લખાણથી આપણી ઘણીજ લાજણી દુઃખાણી છે એવા મળકુર કલખના સેફ્ટરીએ નોંધ લીધી હતી. બાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની રીફ્રેશમેન્ટ લઈ સભા વિસર્જન થઈ હતી.

સમારો

આ પુસ્તક મુજબ નં. ૯૩, ચીમપોક્લી પરેલ રોડ પર લેડી નોર્થકોટ હિંદુ આઈનેન કે. એન. સેલર. પ્રેસમાં મીંઝ ઘાંડીયા નારાયણ વનારસેએ છાપ્યું છે અને મીંઝ એ. જી. લખપતીએ "ધી થંગ ઇન્દ્રમાઈલી વિદ્યાવિનોદ કલખ" મટ. કે.-જીમ-ડીવાળા ખીફીંગ, સેન્ડહર્સ્ટ રોડ, —મુજબ. નં. ૯ માંથી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

કામના દિલસોઝ ગૃહસ્થોએ આ પેમ્ફલેટની આપેલી ભેટોનું લીસ્ટ.

મત ૬,૦૦૦

- ૨૫૦૦) એમ. ગુલામહુસેન અલીદીના જંગભારવાલા
- ૧૦૦૦) મુખી લાલજીભાઈ દેવરાજ.
- ૧૦૦૦) શેઠ માહમદભાઈ નાશર ડોસા જંગ-
ભારવાળા.
- ૧૦૦૦) શેઠ અલારખીયાભાઈ ખાનમાહમદ.
- ૫૦૦) શેઠ કાજલભાઈ અલારખીયા પદમશી.

કુલે...૬૦૦૦

